

AŽURIRANO SAOPĆENJE ZA POSLODAVCE U VEZI SA PRIMJENOM ZAKONA O ZAŠTITI NA RADU

Datum: 22 Decembra, 2021

U Federaciji Bosne i Hercegovine je dana 07.11.2020. godine, stupio na snagu Zakon o zaštiti na radu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 79/20), kojim su, između ostalog, uređena prava, obaveze i odgovornosti poslodavaca i radnika u vezi sa provođenjem i poboljšanjem sigurnosti i zaštite zdravlja radnika na radu. S obzirom da su navedenim zakonom propisani određeni instituti koji nisu bili predviđeni prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu ("Službeni list SRBiH", broj: 22/90), to su se u praksi pojavile određene nedoumice u vezi sa primjenom pojedinih instituta, odnosno u vezi sa postupanjem inspeksijskih organa u pogledu određenih obaveza poslodavaca kada je u pitanju oblast zaštite na radu. Imajući u vidu navedeno, ukazala se potreba da se radi pravilne i jedinstvene primjene navedenog zakona, daju preporuke za postupanje u odnosu na određene institute.

S tim u vezi, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike daje sljedeće preporuke, a o kojim su obaviještene Federalna i kantonalne uprave za inspeksijske poslove:

1. Usklađivanje općih akata poslodavca sa odredbama Zakona o zaštiti na radu, donošenje internog akta o zaštiti na radu i obavljanje procjene rizika kod poslodavaca

Zakonom o zaštiti na radu propisano je da su poslodavci dužni da usklade opće akte sa odredbama ovog zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona. Navedena obaveza je propisana iz razloga što su poslodavci u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu, sva pitanja koja se odnose na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu uređivali općim aktima, te se pretpostavlja da su u momentu stupanja na snagu novog Zakona o zaštiti na radu imali donesene opće akte za koje je propisana potreba usklađivanja sa odredbama navedenog zakona. S tim u vezi, a imajući u vidu da Zakon o zaštiti na radu predviđa institut procjene rizika na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini, te da se u postupku procjene rizika izrađuje akt o procjeni rizika koji predstavlja osnov za donošenje internog akta o zaštiti na radu poslodavca iz člana 23. Zakona o zaštiti na radu, to se u praksi navedena obaveza koja se odnosi na usklađivanje općih akata sa odredbama pomenutog zakona, poistovjećuje sa obavezom poslodavca da pribavi uslugu procjene rizika, odnosno da na osnovu sačinjenog akata o procjeni rizika donese interni akt o zaštiti na radu.

S tim u vezi, posebno naglašavamo sljedeće:

- Rok iz člana 87. Zakona o zaštiti na radu utvrđen je samo u odnosu na obavezu usklađivanja općih akata sa odredbama ovog zakona, te da se navedeni rok ne primjenjuje kada je u pitanju provođenje postupka procjene rizika. S tim u vezi, poslodavci koji imaju opće akte donesene u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu („Službeni list SRBiH“, broj: 22/90), će obavezu iz člana 87. navedenog zakona izvršiti na način da će isti uskladiti sa institutima iz Zakona o zaštiti na radu koji ne podrazumijevaju prethodno provođenje procjene rizika, dok će u narednom periodu započeti sa pribavljanjem usluge procjene rizika i izrade akta o procjeni rizika od strane ovlaštenih organizacija, na osnovu kojeg će u skladu sa odredbom člana 23. Zakona o zaštiti na radu biti donesen interni akt o zaštiti na radu;
- Opći akt poslodavca, koji će biti usklađen na naprijed navedeni način, primjenjivat će se sve do donošenja internog akta o zaštiti na radu zasnovanog na aktu o procjeni rizika, a koji će u konačnici zamijeniti usklađeni opći akt poslodavca. Navedeno je zasnovano na prelaznim i završnim odredbama Pravila o procjeni rizika („Službene novine Federacije BiH“, broj: 23/21), kojim također nije određen rok za provođenje postupka procjene rizika kod poslodavaca;
- Procjenu rizika kod poslodavca isključivo obavlja ovlaštena organizacija koja ima dozvolu Federalnog ministarstva rada i socijalne politike za obavljanje te vrste posla. Ovo iz razloga što se u slučaju procjene rizika radi o jednoj od vrsta stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu za koje se izdaje dozvola ovog ministarstva, i to na osnovu ispunjenih organizacijskih, kadrovskih i tehničkih uvjeta propisanih Pravilnikom o uvjetima koje moraju ispunjavati ovlaštene organizacije za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 23/21). S tim u vezi, poslodavac bi za svoje potrebe mogao vršiti procjenu rizika samo ukoliko posjeduje dozvolu ovog ministarstva;
- U skladu sa Zakonom o zaštiti na radu i Pravilima o procjeni rizika, procjena rizika kod poslodavca se vrši za svako radno mjesto i mjesto rada u radnoj okolini. Navedeno podrazumijeva sistematizovana radna mjesta kod poslodavca, bez obzira što je na određenim radnim mjestima predviđen veći broj izvršilaca;
- S obzirom da se uvjeti radne sredine mogu razlikovati na različitim mjestima rada, to će ovlaštena organizacija prilikom vršenja procjene rizika biti u obavezi da za svako od navedenih mjesta rada izvrši procjenu rizika. Dakle, ukoliko se poslovi istog radnog mjesta obavljaju od strane više izvršilaca na različitim mjestima rada, ovlaštena organizacija će biti u obavezi da izvrši procjenu rizika za svako od navedenih mjesta rada;
- Ukoliko se poslovi više radnih mjesta obavljaju na jednom mjestu rada, isto će se uzeti u obzir prilikom vršenja procjene rizika, te će se uslovi radne okoline ispitivati u odnosu na jedno mjesto rada;
- Ukoliko se na jednom mjestu rada obavljaju poslovi više sistematizovanih radnih mjesta koja po svojoj prirodi spadaju u istu grupu (npr. kancelarijski, administrativni poslovi i sl), odnosno koja imaju iste rizike koji proizilaze iz karakteristika tih radnih mjesta (sličan opis poslova, ista vrsta sredstava rada koja se koriste, isti način obavljanja poslova i sl), u tim slučajevima će se procjena rizika vršiti u odnosu na grupisana radna mjesta, s tim da bi u aktu o procjeni rizika morao biti sadržan i naveden stepen procijenjenog rizika za svako pojedinačno sistematizovano radno mjesto. Dakle, na onim radnim mjestima koja podrazumijevaju iste uvjete za njihovo obavljanje (stručna kvalifikacija, stepen stručne spreme), te koja imaju iste rizike koje proizilaze iz prirode obavljanja poslova tih radnih mjesta, procjena rizika će se vršiti na način da će se takva radna mjesta grupisati. Ukoliko se poslovi tih radnih mjesta obavljaju na jednom mjestu rada, uslovi radne okoline će se ispitivati na jednom mjestu rada;
- Ovo ministarstvo je u skladu sa ovlaštenjem koje podrazumijeva nadzor nad zakonitošću rada organizacija već izdalo određene upute i instrukcije ovlaštenim organizacijama, posebno u dijelu koji se odnosi na način na koji se u vezi sa pomenutom uslugom nastupa na tržištu rada prema poslodavcima. Kada je u pitanju način na koji se formiraju cijene usluge procjene rizika generalno, ističemo je navedenim instrukcijama posebno naglašeno da su ovlaštene organizacije dužne na tržištu nastupati u dobroj vjeri, ne zloupotrebjavajući svoju poziciju, te činjenicu da su poslodavci obavezni pribaviti navedenu uslugu. Imajući u vidu da se će procjena rizika u praktičnim uvjetima razlikovati kod poslodavaca kod kojih, s obzirom na djelatnost (administracija, obrazovne ustanove, bankarske usluge i sl), ne postoje izvori većeg broja opasnosti i štetnosti, u odnosu na poslodavce u proizvodnji, industriji i sl, ovlaštenim

organizacijama je data instrukcija da se navedeno mora uzeti u obzir i prilikom određivanja cijene pružanja usluge. S tim u vezi, usluga procjene rizika ne bi mogla podrazumijevati istu cijenu za poslove kod kojih postoji povećan rizik, odnosno posebni uvjeti rada, u odnosu na poslove kod kojih navedeni uvjeti rada ne postoje. S obzirom da postupak procjene rizika podrazumijeva da se u okviru istog obaveznog obavljaju pregledi i ispitivanja fizičkih, hemijskih i bioloških štetnosti i mikroklima, to je navedeni postupak obuhvaćen jednom uslugom koju poslodavac pribavlja od ovlaštene organizacije, a koja bi usluga trebala biti obuhvaćena jednom cijenom. S tim u vezi, ističemo da je ovlaštenim organizacijama data instrukcija i u pogledu načina formiranja cijene navedenih usluga, na način da se radi o uslugi koja mora biti obuhvaćena jednom cijenom.

2. Imenovanje radnika za zaštitu na radu kod poslodavaca kod kojih postoje poslovi sa povećanim rizikom, uvjeti koje radnici za zaštitu na radu moraju ispunjavati, način polaganja i oslobađanje od obaveze polaganja stručnog ispita za radnike za zaštitu na radu

Zakonom o zaštiti na radu propisano je da poslodavac kod kojeg postoje poslovi sa povećanim rizikom određuje jednog ili više radnika koji će obavljati poslove vezane za sprječavanje rizika na radu i zaštitu zdravlja radnika, da radnik za zaštitu na radu mora biti odgovarajuće osposobljen i imati položen stručni ispit koji se odnosi na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu u skladu sa ovim zakonom, te da će federalni ministar rada i socijalne politike donijeti pravilnik kojim će propisati uvjete koje moraju ispunjavati radnici za zaštitu na radu, program, sadržaj, način i troškove polaganja stručnog ispita, sastav komisije za polaganje stručnog ispita, kao i uvjete pod kojim određena lica mogu biti oslobođena obaveze polaganja stručnog ispita.

S tim u vezi, dana 16.10.2021. godine, stupio je na snagu Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati radnici za zaštitu na radu, programu, sadržaju, načinu i troškovima polaganja stručnog ispita ("Službene novine Federacije BiH", broj: 83/21), kojim su propisani uvjeti koje moraju ispunjavati radnici za zaštitu na radu, program, sadržaj, način i troškovi polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova radnika za zaštitu na radu, sastav komisije, kao i uvjeti pod kojim određena lica mogu biti oslobođena obaveze polaganja stručnog ispita.

Navedenim pravilnikom je propisano da će radnici koji obavljaju poslove radnika za zaštitu na radu kod poslodavaca kod kojih postoje poslovi sa povećanim rizikom, biti u obavezi da stručni ispit polože najkasnije u roku od 24 mjeseca od dana stupanja na snagu ovog pravilnika. S obzirom da je navedeni pravilnik stupio na snagu sredinom 10. mjeseca, to još uvijek nisu stvorene tehničke pretpostavke za polaganje stručnih ispita za radnike za zaštitu na radu (imenovanje komisije za polaganje stručnog ispita, uspostava registara i dr). Imajući u vidu da je obaveza polaganja stručnog ispita predviđena u roku od 24 mjeseca od stupanja na snagu navedenog pravilnika, to poslodavcima, kao i zainteresovanim licima predlažemo da za podnošenje prijava za polaganje navedenog stručnog ispita, sačekaju određeni vremenski period u kojem će se realizovati i navedene tehničke pretpostavke.

Nadalje, u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu, navedenim pravilnikom su propisani uvjeti pod kojim određena lica mogu biti oslobođena obaveze polaganja stručnog ispita za radnike za zaštitu na radu. Oslobađanje od obaveze polaganja stručnog ispita se ostvaruje na zahtjev lica koje ispunjava navedene uvjete, a koji se podnosi Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike. Ukoliko se utvrdi da su ispunjeni propisani uvjeti, ovo ministarstvo će na osnovu podnesenog zahtjeva donijeti rješenje o oslobađanju od obaveze polaganja stručnog ispita, koje ima svojstvo uvjerenja o položenom stručnom ispitu. Izdavanje rješenja o oslobađanju od polaganja navedenog stručnog ispita ne podliježe plaćanju naknade za troškove stručnog ispita.

3. Izbor i imenovanje povjerenika za zaštitu na radu

Zakonom o zaštiti na radu propisano je da kod poslodavca koji zapošljava 30 ili više radnika, radnici biraju ili imenuju povjerenika za zaštitu na radu, te da će povjerenik za zaštitu na radu biti izabran ili imenovan bez obzira na broj radnika ako to zahtijevaju uvjeti rada (povećana opasnost za sigurnost i zdravlje radnika, rad na izdvojenim mjestima i sl).

Shodno navedenom, izbor i imenovanje povjerenika za zaštitu na radu je pravo koje u skladu sa navedenim zakonom pripada radnicima, odnosno sindikatu. Za imenovanje povjerenika za zaštitu na radu kao predstavnika radnika nije preduslov da kod poslodavca mora biti formirano vijeće zaposlenika niti sindikat, već je predviđeno da povjerenika mogu izabrati radnici, s tim da će se na postupak izbora primijeniti propis o vijeću zaposlenika. S tim u vezi, a s obzirom da se radi o pravu koje pripada radnicima, odnosno sindikatu, to u slučaju ako radnici, odnosno sindikat ne izaberu ili ne imenuju povjerenika za zaštitu na radu, poslodavac ne snosi odgovornost, ali može na odgovarajući način upoznati radnike i sindikat sa značajem i svrhom pomenute funkcije. Imajući u vidu navedeno, nesporno je da obaveze poslodavca prema povjereniku za zaštitu na radu nastaju u momentu kada ga radnici, odnosno sindikat imenuju ili izaberu.

4. Ovlaštene organizacije za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu

Zakonom o zaštiti na radu utvrđene su vrste stručnih poslova za koje se izdaje dozvola ovlaštenim organizacijama. Pored toga, ovo ministarstvo je u skladu sa odredbom člana 65. stav 3. navedenog zakona, nadležno da vodi registar ovlaštenih organizacija u koji se upisuju rješenja o dozvoli, odnosno o oduzimanju dozvole za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu. U skladu sa navedenim, ovo ministarstvo vodi Registar ovlaštenih organizacija iz oblasti zaštite na radu, koji je objavljen na službenoj web stranici ovog ministarstva www.fmrsp.gov.ba, a u koji su upisani podaci o izdatim, odnosno zadržanim i oduzetim dozvolama za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu. Kada su u pitanju organizacije kojima su odgovarajuće dozvole izdate u skladu sa odredbom člana 64, odnosno 72. Zakona o zaštiti na radu, nesporne su vrste stručnih poslova za koje su određene organizacije ovlaštene, dok se u pogledu organizacija koje su u skladu sa članom 88. st. 1. i 2. Zakona o zaštiti na radu, zadržale ovlaštenja izdata u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu pojavljuju određene nedoumice u praksi.

S tim u vezi, a imajući u vidu da se u slučaju organizacija koje su zadržale navedena ovlaštenja radi o pravnim subjektima koji su bili ovlašteni za obavljanje poslova iz člana 21. stav 1. i člana 28. stav 2. Zakona o zaštiti na radu („Službeni list SR BiH“, broj: 22/90), mišljenja smo da navedene organizacije mogu nastaviti sa obavljanjem stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu za koje su bile ovlaštene u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu, a sve do okončanja postupaka pokrenutih za izdavanje dozvola za obavljanje stručnih poslova iz čl. 64. i 72. Zakona o zaštiti na radu. Ovo iz razloga što su pravni subjekti koji se nalaze u dijelu Registra koji se odnose na organizacije koje su zadržale ovlaštenja izdata u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu, u roku iz člana 88. Zakona o zaštiti na radu podnijeli zahtjev za utvrđivanje uvjeta u smislu člana 64. i člana 72. stav 1. navedenog zakona, te su na taj način zadržali ovlaštenje za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu za koje su bili ovlašteni u skladu sa navedenim zakonom, a sve do donošenja konačnog rješenja po podnesenom zahtjevu.

Kada je u pitanju osposobljavanje radnika za siguran i zdrav rad, ističemo da se u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu, za obavljanje navedenih poslova nije izdavala posebna dozvola Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, već je iste mogla obavljati organizacija registrovana za tu djelatnost, a koja je ispunjavala uvjete koji su u pogledu kadrova bili propisani za obavljanje poslova zaštite na radu kod poslodavca. S tim u vezi, a s obzirom da su uvjeti za obavljanje poslova osposobljavanja za siguran i zdrav rad, utvrđeni Pravilnikom o uvjetima koje moraju ispunjavati ovlaštene organizacije za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu, isti su vezani za određene uvjete koje organizacije moraju ispunjavati za obavljanje jedne od vrsta periodičnih pregleda i ispitivanja iz oblasti zaštite na radu, te smo mišljenja da navedene poslove, a do donošenja konačnog rješenja, mogu obavljati i organizacije koje su na osnovu podnošenja zahtjeva iz člana 88. navedenog zakona, zadržale ranije izdata ovlaštenja za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu.

Posebno naglašavamo da je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike radi pravilne i jedinstvene primjene navedenog zakona, Federalnoj i kantonalnim upravama za inspeksijske poslove dostavilo preporuke za postupanje u smislu navedenog, kako ne bi došlo različitog postupanja prema poslodavcima koji su odgovorni za organizovanje poslova i provođenje mjera zaštite sigurnosti i zdravlja na radu. S tim u vezi, pored preporuka za postupanje koje su dostavljene Federalnoj i kantonalnim upravama za inspeksijske poslove, ovo ministarstvo je obavilo i dodatne konsultacije sa Federalnom upravom za inspeksijske poslove, od koje smo obaviješteni da su date preporuke dovoljno jasne za pravilnu i jedinstvenu primjenu, te da se kao takve primjenjuju u praksi. Također, ovo ministarstvo je dana 28.10.2021. godine, održalo i dodatni sastanak sa glavnim inspektorima i inspektorima rada i zaštite na radu iz Federalne, odnosno kantonalnih uprava za inspeksijske poslove, na kojem je utvrđeno da su date preporuke nesporne za primjenu u praksi